

עלון דברי חיים לפרשת אמור

שלח עגלה משולשת, ובדרך הטיל בר קמצא מום בניב שפתים ויש אומרים בדוקין שבעין של הבהמה, מקום שלישראל זה נחשב מום, ואילו לגויים אין זה נחשב מום. כוונת בר קמצא היתה כדי שחכמי ישראל לא יקבלו מחמת כן קרבן הקיסר, דבר שיגרום לשנאת הקיסר אליהם. ויש להבין מפני מה מומים אלה, בניב שפתים ובדוקין שבעין, פוסלים דווקא אצל ישראל ולא אצל אומות העולם?

ביאר המהר"ל: איברים אלו, הפה והעין, מסמלים ענין רוחני נעלה. כח הדיבור הוא כח רוחני, וכמו שנאמר "ויהי האדם לנפש חיה" ובראשית ב', ז', ובתרגום "לרוח ממללא". ואכן, כח זה ניתן רק באדם, נזר הבריא, ולא בבהמה. וכן כח הראיה – רוחני אף הוא, וכמאמר החכם "העין – חלון הנפש". אומות העולם אינם מאמינים ואינם מעריכים בכוחות רוחניים, אלא בכוחות חומריים וגשמיים בלבד. בשבילם, רק דבר שהוא חומרי וממשי ומוחשי, אפשר להאמין בקיומו ולכבדו כראוי. והנה, מומים אלה שבפה ובעין, אינם פוגמים פגם כלשהו בצורת הבהמה וביופיה, ואינם מונעים מניעה כלשהי את הבהמה מלעבוד את עבודתה ולמלא את תפקידה כבהמת עבודה. לפיכך, אצל אומות העולם אין אלה נחשבים כלל ל"מומים" בבהמה.

לעומת זאת, אצל ישראל נחשבים כח הדיבור וכח הראיה לבעלי מעלה מאין כמותם. לפיכך, פגם כלשהו בניב שפתים ובדוקין שבעין כבר נחשב אצלם ל"מום" ופוסל את הבהמה לקרבן.

כאשר טען בר קמצא בפני הקיסר 'מרדו בך היהודים', ביקשו הקיסר להוכיח זאת. מה עשה – הטיל מום בניב שפתים או בדוקין שבעין שבבהמה. ענין זה מסמל את ההבדל המהותי שבין תרבות הגוים לתורת ה' תמימה: את ההבדל שבין השקפת אומות העולם שמייחסת חשיבות ל"חומר" בלבד, ובשבילם פגם בכח הדיבור והראיה שבבהמה אינו מום כלל, לבין השקפתו של עם ישראל ש"הרוח" היא החשובה והיא הקובעת.

כאשר יסרבו חכמי ישראל להקריב את הקרבן, יווכח הקיסר אל נכון בהבדל המהותי שבינינו לביןם, ואז יווכח כי "מרדו בו היהודים".

שיעורים באגדות חז"ל

"וְשִׁמְרָתֶם מִצְוֹתַי וְעֲשִׂיתֶם אֹתָם אֲנִי ה' (כ"ב, ל"א)
רש"י מפרש: ושמרתם – זו המשנה, ועשיתם – זה המעשה.
אולם שבעים פנים לתורה, והחתם סופר כותב, כי
ל"שמרתם" יש פירוש נוסף מלשון "ואביו שמר את הדבר"

"וַיֹּאמֶר ה' אֶל מֹשֶׁה אָמַר אֶל הַכֹּהֲנִים בְּנֵי אֶהֱרֹן וְאָמַרְתָּ אֲלֵהֶם לִנְפֹשׁ לֹא יִטְמָא בְּעֵמִיו" (כ"א, א')
וברש"י: "אמור ואמרת – להזהיר גדולים על הקטנים".
הפסוקים הללו עוסקים בטומאת הכהנים, והקב"ה אומר למשה להזהיר את הגדולים לשמור על הקטנים לבל יטמאו.
מדוע דווקא במצוה זו מזהירים הגדולים על הקטנים? הלא את כל התורה כולה עליה להנחיל להם?

רואים מכאן יסוד גדול מאד בענייני חינוך: כאשר אב אומר לבנו לא לגעת באבן בשבת, הוא מרים את עינו ורואה שכולם לא נוגעים. כאשר אב מסביר לבנו לא לאכול מאכל שאינו כשר, הוא מתבונן סביבו ורואה שאכן כולם אינם אוכלים אוכל שאינו כשר.

כל איסור אחר ילד מבין – אסור לאכול ללא ברכה, אסור לטלטל מוקצה, כי גם כל החברים שלו נוהגים איסור בדבר. לא כן במה שנוגע לאזהרות הכהנים על טומאת מתים.

הבה נדמיין לעצמנו את המקרה הבא:
באחד הימים משתחרר הילד לביתו מן החדר, משום שגדול הדור נפטר. הוא רץ הביתה ורוצה לצאת עם אבא להלויה, אבל לא. אבא עוצר אותו: "אנחנו איננו הולכים לשם, אנחנו כהנים..."

"ומה אם אנחנו כהנים?" – מתפלא הילד – "האם אנחנו יותר צדיקים מכולם? הרי כל הרבנים הולכים להלויה הזאת..."
כאן מתחילה הבעייה... כאן צריך האב לחנך את בנו כנגד הזרם.

כשצריכים להילחם נגד "כולם", באה התורה ומוזהרה "אמור ואמרת", להזהיר גדולים על הקטנים.

זהו יסוד חשוב מאד בחינוך כל אדם לעצמו ובחינוך הילדים בבית, ומי שישכיל לעשות בו שימוש נכון, יוכל להחדיר לביתו עקרונות חינוכיים רבים ולרומם את הליכות הבית.

הוא יזכיר לילדיו: אנחנו מקפידים על ענין כלשהו יותר מאחרים, משום שאנחנו שונים ואחרים, בגלל היותנו כהנים!

רבי זלמן סורוצקין זצ"ל

"וַיֹּמַד בֶּן נָכָר לֹא תִקְרִיבוּ אֶת לֶחֶם אֱלֹהֵיכֶם מִכָּל אֱלֹהֵי כִּי מִשְׁחָתָם בָּהֶם מוֹם בָּם לֹא יִרְצוּ לָכֶם" (כ"ב, כ"ה)

במסכת גיטין דף נ"ז בסיפור של "קמצא ובר קמצא", מסופר על בר קמצא שכשנקמה על שביישו קמצא ברבים, הלך לקיסר ואמר לו שמרדו בו היהודים, וכדי שיהיה לו הוכחה לקיסר על מרידת היהודים, יעץ בר קמצא לקיסר שישלח קרבן לבית המקדש ויראה אם ישראל מקבלים אותו, הקיסר

[בראשית ל"ז, י"א] – יעקב אבינו המתין וציפה לקיום החלומות של יוסף.

בכך באה התורה ללמד ולהורות לנו שלא רק לעשות את המצוות, אלא לחכות ולצפות לעשייתן, להשתוקק לעשיית המצוות.

אדם קם בבוקר מיצונו, שיחשוב לעצמו: 'אה, עוד מעט אזכה להניח תפילין!'. לפעמים הוא מתעורר בבוקר והשאלה הראשונה שעומדת בראשו היא: מה השעה? האם אפשר לישון עוד חמש דקות?... רגע, מדוע הינך משתוקק לישון, הרי תיכף שעת הנחת תפילין! תתרגש, מצות תפילין! תצפה לתפילין!

בישיבת חברון שימש כראש ישיבה רבי אהרן כהן זצ"ל, גאון עולם וצדיק. רוב ימיו הוא היה חולה, בעל יסורים וחלש מאד. משקלו היה כמשקלו של ילד.

גיסו, רבי יחזקאל סרנא זצ"ל, שידע היטב את מצבו וחולשתו, סיפר בהלווייתו, כי בהזדמנות שאל אותו: "רבי אהרן, כיצד אתה מצליח לקום ולהתפלל, מהיכן אתה שואב כוחות להתרומם מהמטה [מתוך חולשה רבה]?"

השיב לו רבי אהרן: "באמת אין לי כח, אבל כאשר אני נזכר שצריכים ללכת להתפלל, זה מרומם אותי ממשכבי, מקים אותי".

"ישמרתם מצוותי" – זו ההכנה למצוה, התשוקה למצוה. כשזוכים, ל"ישמרתם את מצוותי" מתקיים "ועשיתם אתם".

יחי ראובן

"וְלֹא תַחֲלֹלוּ אֶת שֵׁם קִדְשִׁי וְנִקְדַּשְׁתִּי בְּתוֹךְ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אֲנִי ה' מְקַדְּשֵׁכֶם: הַמוֹצִיא אֶתְכֶם מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם לִהְיוֹת לְכֶם לֵאלֹהִים אֲנִי ה' [כ"ב, ל"ב–ל"ג]

צריך להבין, מה הקשר בין מצות קידוש ה', מסירות נפש על התורה והמצוות – ליציאת מצרים?

באמת כלל ישראל היו צריכים להיות משועבדים במצרים ארבע מאות שנה, ואיך יצאו קודם? התשובה היא על פי הכלל "הקדש, חמץ ושחרור מפקיען מידי שעבוד" [יבמות מ"ו] – הקב"ה עשאוהו הקדש, והקדש מפקיע מידי שעבוד.

אמנם מה שהקדש מוציא מידי שעבוד זה רק אם מקדיש את הדבר בקדושת הגוף, אבל קדושת דמים אינה מוציאה מידי שעבוד.

אכן, ביציאת מצרים נהיינו קנויים קנין הגוף לקב"ה, כמו שנאמר "עבדי הם אשר הוצאתי אתכם מארץ מצרים אני ה' אלקיכם".

ההבדל בין גוי ליהודי איננו רק בכמות המצוות, שהגוי מחוייב בשבע מצוות והיהודי בתרי"ג. ההבדל הוא שעם ישראל אינם רק מחוייבים במצוות, אלא גופם קנוי לקב"ה.

נמצא, שה"הקדש" שהקדישנו הקב"ה ביציאת מצרים היה הקדש כזה שהוא שיעבוד הגוף, קדושת הגוף, מסירות נפש.

מדוע עלינו למסור את הנפש על קיום התורה והמצוות? כי אנו קנויים להקב"ה והקב"ה אומר למסור את הנפש. בן נח,

לעומת זאת, אינו מצווה על קידוש ה'. אפילו על עבירות שמחוייב בהן – אינו מצווה ב'יהרג ואל יעבור' כי בו אין קנין הגוף.

זה הקשר בין מצות קידוש ה' "ונקדשתי בתוך בני ישראל" ל"המוציא אתכם מארץ מצרים", כי יציאת מצרים, בה נקנינו בקנין גוף – היא המחייבת אותנו למסור נפש לקב"ה.

הבית הלוי

"וַיִּקַּב בֶּן הָאִשָּׁה הַיִּשְׂרָאֵלִית אֶת הַשֵּׁם וַיִּקְלַל וַיִּבְיֵאוּ אֹתוֹ אֶל מֹשֶׁה וְשֵׁם אָמּוֹ שְׁלֹמִית בַּת דְּבָרִי לְמִטָּה דָּן: וַיִּנְיַחְהוּ בְּמִשְׁמֶר לְפָרֶשׁ לָהֶם עַל פִּי ה' [כ"ד, י"א–י"ב]

וברש"י: ויניחו – לבדו, ולא הניחו מקושש עמו, ששניהם היו בפרק אחד. ויודעים היו שהמקושש במיתה, שנאמר "מחלליה מות יומת", אבל לא פורש להם באיזו מיתה, לכך נאמר "כי לא פורש מה יעשה לו". אבל במקלל הוא אומר לפרוש להם, שלא היו יודעים אם חייב מיתה אם לאו.

והשפתי חכמים פירש שאילו היו מניחים אותם יחד, היה המקלל סובר שהוא חייב מיתה כמו המקושש, ולכן לא הניחו אותם יחד, שמא אין המקלל חייב מיתה ויצטער לשוא.

והדבר צריך ביאור, למה לא יניחם ביחד, ויגידו למקלל שאין יודעים עדיין אם הוא חייב מיתה?

וצריך לומר שהם חששו שמא המקלל לא יאמין להם לגמרי והוא יסבור שמהעובדא שהניחוהו יחד עם המקושש, מוכח שהוא חייב מיתה כמוהו.

מכאן, חידוש גדול למדנו, כמה יש להיזהר ולדאוג שלא לצער את השני, שהנה כמה ספקי ספיקות בדבר שמא יצטער המקלל לשוא, שמא אינו חייב מיתה, ושמא לא יאמין לדברים שהסבירו לו שאינם יודעים אם הוא חייב מיתה.

זאת ועוד, הרי המקלל היה רשע גמור, שהרי כתב בדעת זקנים מבעלי התוס', שהטעם שלא ידעו אם המקלל חייב מיתה הוא משום שעבירת המקלל היתה כל כך חמורה, עד שנסתפק, אולי אין לו להיענש במידת בית דין כדי שלא תהיה לו כפרה. ובכל זאת רואים אנו שדאגו לשמור על הרגשותיו ועל מצב רוחו, ולא הניחוהו ביחד עם המקושש עצים, הכל שמא יצטער לשוא.

חידושי הלב – רבי אלתר חנוך ליבוביץ [ראש ישיבת

חפץ חיים בניו יורק]

שבת שלום!

יוצא לאור להצלחת יהודית בת יעל שמחה שתח' לכל ענייני העלון נא לפנות במייל ל:

kosssover@gmail.com